

Inhoud

Inleiding	9
Hoofdstuk 1 – Het orgasme voordat de mens zijn intrede deed	11
<i>Is er in de natuur sprake van orgasmes?</i>	11
<i>Hebben vrouwtjesdieren orgasmes?</i>	16
Hoofdstuk 2 – Het vrouwelijk orgasme in de menselijke evolutie	27
<i>Bestaat het orgasme bij de prehistorische vrouw?</i>	27
<i>Wat voor nut kan het hebben?</i>	31
<i>Waar komt het vandaan?</i>	39
<i>Hoe begint het?</i>	43
Hoofdstuk 3 – Kleine etnologie van het orgasme	47
<i>Is het orgasme bij de burens beter?</i>	47
<i>Het bij ons gangbare orgasme</i>	57
Hoofdstuk 4 – Het orgasme en de artsen	65
<i>Een ziekte die alleen vrouwen treft</i>	65
<i>De freudiaanse ramp</i>	71

Hoofdstuk 5 – Wat zegt de wetenschap?	81
<i>De wegbereiders</i>	84
<i>De bouwers</i>	91
<i>Het orgasme per definitie</i>	95
<i>De clitoris, nieuwe ontwikkelingen</i>	100
<i>De paradoxen van de opwinding</i>	104
<i>De vagina, haar leven en werk</i>	108
<i>Het punt van de g-spot</i>	118
<i>Een waaier van genot</i>	130
<i>Het spuitende water</i>	133
<i>Dertien in een dozijn: meervoudige orgasmes</i>	136
<i>Zenuwgenot</i>	139
<i>Wanneer het brein de kluts kwijtraakt</i>	144
<i>Het orgasme heeft invloed op de gezondheid</i>	155
<i>Het orgasme (tijdelijk) uit het zicht</i>	158
<i>Die knotsgekke kerels in hun vliegende kratten</i>	165
<i>Er blijft iets te wensen over</i>	169
Hoofdstuk 6 – Wat vrouwen er zelf over zeggen	171
<i>Een gerichte enquête</i>	171
<i>Die andere eerste keer</i>	175
<i>Hoe het orgasme zijn plek vindt</i>	188
<i>Is het zo belangrijk om klaar te komen?</i>	202
<i>De moeilijke kwestie van het simuleren</i>	208
<i>Meer dan één orgasme per keer?</i>	224
<i>Zijn er meerdere types van verschillende orgasmes?</i>	234
<i>Hoe lang duurt een orgasme?</i>	249
<i>Het onbeschrijflijke beschrijven</i>	256
<i>Hoe het orgasme zich manifesteert</i>	269
<i>De weg erheen</i>	293
<i>De techniek</i>	310
<i>Masturbatie</i>	344
<i>De vrouwelijke ejaculatie</i>	359

<i>Vrouwen die geen orgasme kunnen krijgen</i>	364
<i>Wat ze zich afvragen</i>	368
Hoofdstuk 7 – Genot, lust, enzovoort	383
Nawoord – Vier vrouwendromen	395
Bibliografie	419

Inleiding

Mannen en vrouwen zijn heel verschillend wat seksueel genot aangaat. Volgens recente onderzoeken krijgt 90 à 95% van de mannen bij seks altijd of bijna altijd een orgasme. Bij vrouwen antwoordt een derde 'vaak of altijd', een derde 'ongeveer een op de twee keer' en een derde 'zelden of nooit'.

Wat een enorm verschil, terwijl er sinds de tweede helft van de twintigste eeuw zoveel is bereikt! De seksuele revolutie heeft de morele druk verzacht, taboes doorbroken, en geleid tot lossere zeden en ongedwongener taalgebruik op seksueel gebied. Door studie en werk zijn vrouwen economisch onafhankelijker geworden en vrijer in de keuze van hun partner. Voorbehoedsmiddelen hebben vrouwen beschermd tegen ongewenste zwangerschappen. Van recenter datum is viagra, dat het aantal erectieproblemen heeft verminderd. Geen van deze ontwikkelingen is erin geslaagd de kloof tussen het genot van mannen en dat van vrouwen te dichten.

Met dit boek willen we een overzicht geven van wat we, objectief en subjectief gezien, weten van het vrouwelijk orgasme. Hoewel het onderwerp van oudsher op de helft van de mensheid betrekking heeft, is het verbazingwekkend hoe weinig er doelgericht aan spontane getuigenissen, onderzoeken en research heeft plaatsgevonden. Het orgasme van de vrouw is een blinde vlek, of we het nu bekijken vanuit medisch, biologisch,

sociologisch, historisch of literair oogpunt. Je vindt in bibliotheken overal ter wereld eerder informatie over rijst koken, labradors fokken of hoe je fijt kunt behandelen, dan over de manier waarop een vrouw in bed een hoogtepunt kan bereiken.

Pas vanaf het midden van de twintigste eeuw houdt men zich in het laboratorium bezig met de seksualiteit van de mens en wordt er statistisch onderzoek naar gedaan. Met name het orgasme, en vooral dat van de vrouw, is een studieobject van de allerlaatste tijd, in dat opzicht vergelijkbaar met zwarte gaten of supergeleiders. We zouden ons er niet speciaal mee bezig hoeven te houden als het voor iedereen vanzelfsprekend 'goed ging'. Het is een feit dat het voor een beslist niet te verwaarlozen aantal vrouwen niet goed gaat, of niet zoals ze zouden willen, of niet wanneer of met wie ze het zouden willen. Uit een doolhof komen is moeilijk wanneer je geen globaal idee hebt van de vorm van de doolhof en er niet naar durft te vragen. In deze studie vind je alle actuele kennis op het gebied van het vrouwelijk orgasme.

We beginnen het overzicht met wat we weten uit dierproeven en op grond van prehistorische en historische gegevens, waarna we uitvoerig de informatie bespreken die de huidige wetenschap ons biedt, evenals de antwoorden die 314 vrouwen hebben gegeven op een lijst van vragen gericht op het orgasme zoals het door hen wordt beleefd. Zodoende kunnen we deze, per definitie explosieve, kwestie van alle kanten bekijken – niet met de bedoeling haar af te bakenen, maar om haar nog explosiever te maken.

HOOFDSTUK 1

Het orgasme voordat de mens zijn intrede deed

Het is algemeen bekend dat mensen niet alleen seks hebben om zich voort te planten. Het komt zelfs weinig voor dat ze aan de voortplanting denken (afgezien van strategieën om zwangerschap te voorkomen). Dus waarom hebben we seks? Nou, om de seks natuurlijk! Het is een genot op zich, daar heb je geen bedoelingen voor nodig. Seks is lekker.

In de rest van de natuur, en vooral bij weinig ontwikkelde diersoorten, zien we het tegenovergestelde: onwillekeurig en seizoengebonden seksueel gedrag, dat alleen op de voortplanting van de soort is gericht.

Hoe zijn we van het een tot het ander gekomen? Van de werktuiglijke seks tot de hedonistische seks? Waar en wanneer is het genot ontstaan dat zo veel bij ons losmaakt?

Is er in de natuur sprake van orgasmes?

We kunnen er redelijkerwijs van uitgaan dat planten, bacteriën, paddenstoelen of sponzen geen genot kennen dat met de voortplanting wordt geassocieerd. We zijn ook niet gauw geneigd heftige emoties toe te schrijven aan insecten of spinnen, en evenmin aan dieren waarbij de bevruchting buiten het lichaam plaatsvindt (zoals vissen die op afstand kuitschieten) of

die zich zonder seks voortplanten (ja, die bestaan: duistere ha-gedissen waarbij de dochters klonen van de moeder zijn), en ook niet aan al die rusteloze dieren in documentaires die, angstig om zich heen kijkend, snel even paren.

Bij mannetjesdieren zijn we uit antropomorfisme geneigd te denken dat er een orgasme zou kunnen optreden zodra er sprake is van penetratie en ejaculatie. Maar zolang ze zich beperken tot het besproeien van eitjes, raken mannetjes niet in extase. Om van een orgasme te spreken moeten ze op zijn minst over een basale voorziening beschikken, een specifiek orgaan waarmee ze fysiek kunnen paren, kortom: een penis.

Hoe vernuftig de penis ook is, hij is bij verschillende groepen van het dierenrijk afzonderlijk ontstaan: bij pantoffeldiertjes, insecten, sommige vogels, haaien en natuurlijk bij de zoogdieren. Strikt genomen kunnen we zelfs zeggen dat groenwieren of bepaalde bacteriën de penis hebben uitgevonden, want bij deze eencelligen hebben ('mannelijke') wezens de mogelijkheid een uitsteeksel te ontwikkelen dat de wand van een ander ('vrouwelijk') wezen doorboort om er een paar genen in te spuiten – ook al planten deze eencelligen zich meestal voort door middel van klonen. Waaruit blijkt dat penetratie geen specifiek moderne vinding is. Gepenetreerd is er vanaf het begin van het leven, als een extraatje en zonder permanent orgaan, als een handigheidje dat pas veel later in sommige takken van de evolutie is overgenomen en geperfectioneerd. Maar bacteriën en wieren kennen geen liefdesspel. Om dichterbij de buurt van een orgasme te komen moet er bovendien ejaculatie plaatsvinden, wat betekent dat we te maken hebben met dieren die sperma producerende klieren bezitten, waarbij dit sperma tijdens een episode van spiercontracties wordt geloosd. Als deze contracties, zoals bij de mens, gepaard gaan met een gevoel van intens genot, kunnen we met recht aannemen dat zulke dieren een orgasme ervaren.

Maar het is belangrijk dat we weten dat niet alle dieren genot kunnen ervaren. Genot is een verfijnd evolutionair fenomeen waarvoor een specifieke bedrading is vereist, zoals je om te kunnen zien ogen en gezichtszenuwen nodig hebt. Tot aan de evolutionaire periode dat de reptielen ontstaan doet het zenuwstelsel niets anders dan reflexmatig de fysiologie van de voortplanting reguleren via een aaneenschakeling van geprogrammeerde lichamelijke reacties, wat het begrip genot, en dus orgasme, uitsluit. Zo geeft een vis die zijn kuit in het water van een rivier of zee schiet, gehoor aan een automatisme, en kan hij daar geen genot aan ontnemen. Bij de lagere zoogdieren reguleert het zenuwstelsel bovendien het voortplantingsgedrag, dat in werking wordt gezet door perioden van loopsheid of bronst. We zien dan baltsgedrag ontstaan en andere paringsrituelen, maar omdat ook hier sprake is van werktuiglijk gedrag, is het niet voorstelbaar dat de zucht naar genot als motivatie of als bijkomstig voordeel een rol speelt. Toch beschikken deze zoogdieren al over zenuwbanen die specifiek op beloning zijn gericht. Door middel van prettige of onprettige gewaarwordingen kan er een leerproces plaatsvinden. Met een systeem van straf en beloning kun je ieder zoogdier dresseren, terwijl je een snoek of een garnaal niets kunt leren. Door middel van dit systeem kan ook spontaan genotzuchtig gedrag worden ontwikkeld. Daarom zullen deze zoogdieren, naast voortplantingsgedrag, ander seksueel gedrag gaan vertonen, dat gericht is op het streven naar genot op zich, zoals masturbatie. Er moet nu eenmaal gepaard worden, maar jezelf verwennen is een extraatje voor het beloningssysteem, dat knijpt van vreugde. Bij katten en honden is autofellatie heel bekend, en talloze andere diersoorten beoefenen soms acrobatische vormen van zelfverwennerij: konijnen zijn bijvoorbeeld in staat tot autosodomie, waarbij ze hun eigen lid in hun rectum steken, een olifant weet met behulp van zijn eigen slurf

een zaadlozing op te wekken, herten krijgen dit zelfs voor elkaar door met het uiteinde van hun gewei zichzelf te bevredigen (waar denk je dat die lange geweien goed voor zijn?), terwijl een stier daarbij de hulp van een boom moet inroepen, en dat zonder aarzelen ook doet.

Voor zoogdieren met een complexer brein wordt het voortplantingsgedrag steeds minder werktuiglijk. Het leren van gebaren en houdingen voor voorspel en paring is onontbeerlijk en dat gebeurt doodeenvoudig door te observeren en te imiteren. Jonge ratten bijvoorbeeld moeten getuige zijn van seksuele interacties tussen de volwassen dieren van de groep, want anders zijn ze niet in staat om, als het zover is, hun doel te bereiken.

Verschillen in zenuwstelsels komen ook tot uitdrukking in de hormonen, die bij dieren vaak een onveranderlijke werking hebben (een bepaald hormoon brengt bepaald gedrag teweeg). Bij weinig ontwikkelde dieren is het verband volkomen onwillekeurig. Als je handig genoeg bent om het brein van een garnaal met GnRH te injecteren, zie je dat het diertje automatisch meteen de paringshouding aanneemt – terwijl er geen partner in de omtrek te bekennen is. De werking van ditzelfde hormoon zal minder systematisch zijn bij een meer ontwikkeld wezen als een rat, waarvan de psychische gesteldheid, en met name stress, de werking van het hormoon kan temperen.

Uiteindelijk nemen we pas bij het nog complexere zenuwstelsel van de primaten seksueel gedrag waar dat voornamelijk of uitsluitend op beloning is gericht, waarbij de voortplanting dan van ondergeschikt belang is. Bij deze dieren, chimpansees, bonobo's, de grote apen en de mens, is er geen sprake meer van automatisme, een leerproces is onvermijdelijk, en de wijfjes zijn permanent ontvankelijk, wat betekent dat in veel gevallen de ovulatie onzichtbaar is en er meestal sprake is van seksuele activiteit buiten de vruchtbare perioden om. We zien dan on-

gekende seksuele praktijken ontstaan die niet tot bevruchting leiden, zoals masturbatie en homoseksualiteit tussen mannetjes of vrouwtjes. De seksualiteit dient klaarblijkelijk andere doelen dan de voortplanting, met name het smeden van sociale banden, het verminderen van spanningen, of het genot op zich. Ook bij dolfijnen vinden we, net als bij de primaten, een seksualiteit die losstaat van de voortplanting. Zij lijken het zelfs te winnen wat experimenteren met seks betreft: genot-zucht is voor hen niet alleen vaak een aanleiding tot homoseksueel gedrag, maar ook tot paren of pogingen tot paren met schildpadden, haaien, palingen, en zelfs met hun dresseur. Of zouden ze soms erg bijziend zijn?

Op grond van al deze feiten kunnen we concluderen dat alleen de laatstgenoemde zoogdieren werkelijk een orgasme kunnen krijgen.

Blijft het feit dat we dit bewuste orgasme bij deze dieren nog moeten aantonen. Dat is jammer genoeg heel moeilijk. Ook al is er sprake van ejaculatie als objectief verschijnsel, genot is nog steeds een uitermate subjectief begrip. Het kan de vorm aannemen van uitingen die herkenbaar lijken, zoals grimassen en het voortbrengen van geluiden. En dan nog zouden we onderscheid moeten kunnen maken tussen 'eenvoudig' genot, vergelijkbaar met genot dat bijvoorbeeld door liefkozingen of voedsel teweeg wordt gebracht, en het hoogtepunt dat het orgasme is in de betekenis die wij voor ogen hebben. Mannetjesdieren lijken ejaculeren echt lekker te vinden. Maar seksuele liefkozingen vinden ze ook lekker: veel dieren masturberen zonder dat het tot ejaculeren komt. In hoeverre voor een dier het genot van een ejaculatie verschilt van dat van seksuele prikkeling is moeilijk te zeggen. Het kan meer van hetzelfde zijn, maar ook iets heel anders.

We weten overigens dat ejaculatie bij mensen niet altijd synoniem is aan een orgasme, zoals de meeste mannen ooit wel-

eens in hun leven hebben kunnen ervaren. Ejaculatie gaat meestal gepaard met een orgasme, maar soms ook niet, zoals er ook een orgasme kan optreden zonder ejaculatie. We moeten ons dus duidelijk bewust zijn van het onderscheid tussen een lichamelijke gebeurtenis en een gebeurtenis die subjectief wordt ervaren.

Kunnen mannetjesdieren aanspraak maken op een orgasme met ejaculatie? Waarschijnlijk tot op zekere hoogte, variabel per soort. Naargelang van hun zenuwstelsel en hun al dan niet onzekere levens- en dus paringsomstandigheden (want een olifant zal ongetwijfeld minder nerveus zijn dan een eekhoorn), zullen ze door seks meer genot ervaren dan door andere bezigheden.

Hebben vrouwtjesdieren orgasmes?

Bij de vrouwtjes is het allemaal nog veel vager. Omdat er geen duidelijk aantoonbare gebeurtenis als een ejaculatie is, kunnen alleen gedragsuitingen ons iets vertellen over het moment en de intensiteit van een eventuele genotspiek. Maar de meeste vrouwtjes in de dierenwereld lijken de paringsactiviteiten van hun partner, die trouwens heel kort duren, nogal onverschillig te ondergaan. Een coïtus van een paar seconden en klaar is Kees, dat is voor de overgrote meerderheid van de soorten het maximum haalbare, en voor veel dieren duurt het nog korter dan een seconde – alsof meneer bang is zich te branden als hij 'm er nog langer in houdt. Bij de meest ontwikkelde zoogdieren kan de penetratie zo'n 15 seconden duren, en alleen een paar soorten breken records: de mens natuurlijk, maar ook de orang-oetan (tot 15 minuten), en het varken (tot 20 minuten) – vandaar waarschijnlijk zijn reputatie van wellustig dier. Maar de zeug toont weinig interesse en lijkt alleen af te wachten tot

het over is, koeien blijven naar de voorbijrijdende treinen kijken en poezen eten rustig hun brokjes, terwijl de mannetjes intussen als een wilde tekeergaan.

Bij de wijfjes van sommige apensoorten nemen we gebaren en kreten waar die van veel genot lijken te getuigen. We moeten daarbij aantekenen dat dit minder vaak gebeurt tijdens de, heel kortdurende, coïtus dan tijdens de seksuele liefkozingen, van met name vrouwtjes onderling. De bonobowijfjes bijvoorbeeld geven zich over aan typische genitale stimulaties: ze wrijven hartstochtelijk met hun clitoris over elkaar, trekken grimassen van vreugde met ver opgetrokken lippen, en slaken schelle kreten. Van alle vrouwtjes uit de dierenwereld zijn zij het meest extravert. Tijdens de paring, die gemiddeld 14 seconden duurt, leggen ze veel minder vaak zulk enthousiasme aan de dag.

Bij de staartloze makaken, waarvan in 1980 een studie is gemaakt door D.A. Goldfoot, vertonen sommige wijfjes dezelfde 'ejaculatiemimiek' als de mannetjes, dat wil zeggen met hun lippen naar voren gericht en geopend in de vorm van een O (zo ongeveer als iemand die kringetjes rook uitblaast). Die mimiek zien we vooral wanneer het ene vrouwtje het andere bestijgt en met haar bekken stootbewegingen maakt die de paring imiteren, waarmee ze haar clitoris stimuleert.

Andere vrouwtjesmakaken van het geslacht *fuscata* zijn in 1998 tijdens het paren bestudeerd door Alfonso Troisi en Monica Carosi. Zij zagen dat 80 van de 240 copulaties aanleiding gaven tot een orgastische mimiek, ofwel een derde deel. De waarschijnlijkheid van deze veronderstelde orgasmes bleek verband te houden met twee variabelen. Ten eerste de duur van de coïtus: hoe langer de penetratie duurt en hoe meer bekkenbewegingen er worden gemaakt, des te groter de kans op een orgastische mimiek. Ten tweede de sociale rangorde: bij eenzelfde coïtusduur zagen ze de meeste orgasmes bij vrouw-

tjes van een lagere rang die paarden met mannetjes van een hogere rang. Een onverwachte bevestiging van de erotiserende eigenschappen van macht? Tenzij het een weloverwogen strategie is van een vrouwtje van een lagere rang, die bij het mannetje in het gevlj wil komen en hem wil aansporen een voor haar status verhogende ervaring nog eens te herhalen. We weten sinds jaar en dag dat bij de mens de vrouwen geneigd zijn seksueel opgewonden te raken door macht en maatschappelijk prestige. Een studie uit 2009, door Thomas Pollet uitgevoerd met een groep van 1500 Chinese vrouwen, heeft aangetoond dat de frequentie van orgasmes van deze dames niet samenhang met het formaat van de penis van meneer, maar met het bedrag op zijn bankrekening. Op de vraag: 'Hoe vaak hebt u een orgasme tijdens seks met uw huidige partner?' kwamen de antwoorden 'vaak' of 'altijd' meer voor bij vrouwen wier partner een hoog inkomen had. Vooraanstaande mannen hebben er nooit moeite mee gehad iemand in bed te krijgen, dat wisten we al. Mussolini kreeg duizenden smeekbrieven van vrouwen die zijn minnares wilden zijn, wat hij niet altijd afwees (hij had veertien jaar lang elke dag met een andere vrouw seks). Maar als we dit onderzoek mogen geloven, zou bij zulke mannen, die gemiddeld niet over een betere seksuele techniek beschikken, de maatschappelijke macht *ook nog* tot gevolg hebben dat vrouwen bij hen makkelijker klaarkomen. Dit effect is niet typisch voor de mens. Bij apen wordt er ook makkelijker klaargekomen met de bendeleider. Hoe stuitend dat ook is, die correlatie is verklaarbaar vanuit eenvoudige evolutionistische redenen: het is geen bewuste beslissing, maar het is beter om klaar te komen met iemand die in staat is de toekomst van een gezin veilig te stellen, en hem op die manier aan je te binden. Maar voor de wijfjesapen blijft het de vraag of er sprake is van echte orgasmes. Wat voor grimassen de fuscata-makaken ook trekken, we kunnen onmogelijk op grond van hun uiterlijk ge-

drag met zekerheid stellen dat ze maximaal genot ervaren. De kreten en mimiek zijn geen voldoende specifieke uitingen om als kenmerk van een orgasme te kunnen worden beschouwd. We moeten dus op zoek gaan naar objectieve tekenen.

Uitgaand van het feit dat bij de vrouw het orgasme gepaard gaat met contracties van de vagina en de baarmoeder, hebben onderzoekers geprobeerd diezelfde contracties bij wijfjesdieren aan te tonen. Bij een dergelijke onderneming krijg je te maken met ethische en praktische problemen. Het betekent dat er kunstmatig een object moet worden ingebracht om de contracties te meten en dat er een kunstmatige stimulatie moet plaatsvinden om ze op te wekken. Sommige onderzoekers zijn hier niet voor teruggedeinsd en hebben hun best gedaan om met behulp van een vibrator vrouwtjesmakaken seksueel te prikkelen. In 1971 heeft Frances Burton in het laboratorium aangetoond dat, na vijf minuten clitorale en vier minuten vaginale stimulatie, de wijfjes van de resusaap drie van de vier fasen van seksuele respons vertoonden die beschreven zijn door William Masters en Virginia Johnson: opwinding (verwijding, afscheiding, bloedstuwning), stabiliteit (met zwellen van de clitoris) en resolutie (slinking). Voor de cruciale fase, de climax, vond men geen specifieke tekenen, want net als bij de mens, is de eikel van de clitoris tijdens deze fase ingetrokken en de proefdieren waren niet uitgerust met een vaginale sonde. Niettemin concludeerde Burton dat de makaken werkelijk een orgasme konden krijgen. Met dien verstande dat de natuurlijke paring 3 à 4 seconden duurt, en dat er voor het niveau van stimulatie dat in het lab plaatsvond, een groot aantal opeenvolgende paringen met cumulatief effect nodig zou zijn geweest.

Laten we onze zoektocht naar contracties voortzetten. Bij de eerdergenoemde staartloze makaken, die met hun lippen een O vormen wanneer ze elkaar bestijgen, heeft men in de

baarmoeder van een heel actief vrouwtje drukgevoelige sondes geplaatst, om te kijken of de orgastische mimiek wel of niet met contracties verband hield. En inderdaad verscheen op de grafiek gedurende de 9 seconden durende mimiek tijdens het bestijgen van een ander vrouwtje, een heel duidelijke piek van contracties, evenals een plotselinge versnelling van het hartritme: nogal overtuigende tekenen dat er sprake was van een echt orgasme – in lichamelijke zin, uiteraard.

Ten slotte moeten we bewondering hebben voor een nog enthousiaster onderzoeker, die zich erop toelegde eigenhandig de vagina van vrouwtjeschimpansees te stimuleren. Na 10 of 15 seconden van heen en weer bewegen verkreeg hij ritmische vaginale contracties. Dit lijkt een snelle reactie, maar toch is ze niet snel genoeg om tijdens een natuurlijke paring op te treden, want het mannetje ejaculeert al na 5 à 7 seconden. Bovendien is het nog steeds twijfelachtig of het zo verkregen orgasme werkelijk als een orgasme wordt beleefd. Een vrouwelijke collega die het experiment gadesloeg zei dat ze door de onverstoorbare gelaatsuitdrukking van het vrouwtje weinig overtuigd was, terwijl de proefnemer 'heftige vaginale contracties' voelde. Dat neemt niet weg dat wanneer een vrouwtjeschimpansee geleerd heeft zo'n massage te krijgen, ze er steeds weer om vraagt, waarbij ze de vriendelijke onderzoeker haar geslachtsdelen aanbiedt. We kunnen dus voor bewezen aannemen dat sommige soorten apinnen lichamen in staat zijn tot een orgasme, maar dat dit onder natuurlijke omstandigheden zelden een rol speelt en dat onbekend is hoe het subjectief wordt ervaren. Het lijkt daarentegen geen twijfel dat diezelfde apinnen aan hun geslachtsorgaan genot ontnemen, want ze masturberen net zo graag als de mannetjes. Orang-oetanvrouwtjes wrijven met hun vingers of tenen of met voorwerpen over hun clitoris. Ze stoppen ook een vinger of voorwerpen in hun vagina. En er zijn er die de vinger waarmee ze

zichzelf bevredigen, nat maken door erop te zuigen. Chimpanseewijfjes betasten hun geslachtsorganen rechtstreeks met de hand en wrijven eroverheen met voorwerpen als stenen of bladeren.

Maar ook vóór deze laboratoriumproeven konden we bij dieren al vaginale contracties waarnemen. Varkensfokkers zijn gewend kunstmatige inseminatie bij zeugen toe te passen. Om de inhoud van de zak met sperma bij ze in te brengen, moeten de zeugen in de stemming gebracht en seksueel gestimuleerd worden. Wanneer er vaginale contracties optreden, wordt het sperma beter opgezogen en verbetert de vruchtbaarheid met 6% ten opzichte van een inseminatie zonder stimulatie, zoals in 2001 is gebleken uit een studie van het Deense nationale comité voor varkensproductie. Dus hebben ze in Denemarken een stimuleringsprogramma voor fokkers opgesteld, met dvd en posters. Sindsdien verplichten zich de boeren die op productie zijn gericht, om hun zeugen te masturberen om contracties op te wekken. De stappen van het stimulatieplan volgen de natuurlijke handelingen die het varken in actie verricht.

- 1) Men laat een mannetjesvarken in de juiste staat van opwindings rondlopen in de ruimte waar de zeug zich bevindt, om het dier duidelijk te maken wat er gaat gebeuren.
- 2) De varkenssnuut (de vuist) wordt onder de lies van de zeug geplaatst en haar achterlijf wordt verscheidene keren achtereen een paar centimeter opgetild (zo trekt het mannetje de aandacht van zijn geliefde).
- 3) Met de snuit (de vuist) wordt gedrukt op de zwelling van roze vlees vlak onder de vulva.
- 4) De speciale 'varkensvibrator' (een door een Belgische firma voor landbouwwerktuigen gefabriceerd apparaat) wordt gebruikt om de binnenkant van de vagina van het dier te stimuleren (het is ook mogelijk de vibratie op de inseminatiebuis over te brengen, voor wie afkerig is van het idee een zeug te moeten penetreren, al is het dan via een apparaat).
- 5) Een laatste bevorder-

lijke maatregel is het wrijven over en knijpen in de tepels van de zeug – wat het makkelijkst gaat door het dier te bestijgen, erop te gaan liggen en je armen eromheen te slaan. Het is een doeltreffend systeem (wat doet een mens niet voor 6% meer rendement?), maar ondanks al deze inspanningen laat de zeug op geen enkele manier blijken dat ze aan haar gerief komt. Net zomin als de koe wanneer haar baarmoeder vibreert. Al in 1952 werd uit een in Illinois verricht onderzoek duidelijk dat de baarmoeder van koeien tijdens de coïtus samentrekt. Door een sonde in hun baarmoeder te schuiven heeft men op het moment van de dekking krachtige contracties gemeten. Maar tot ieders verbazing traden die contracties al op vanaf het moment dat de stier in zicht was. Moeten we daaruit concluderen dat koeien alleen al door te kijken naar het mannetje dat met ze aan de gang zal gaan, een orgasme krijgen? Dat zou absurd zijn, en we moeten erkennen dat deze aanwijzing ook geen afdoend bewijs levert. Er kan gewoon sprake zijn van een reflexmatige conditionering.

We zouden het orgasme door een meer specifiek kenmerk moeten kunnen karakteriseren. Hersenscans verschaffen ons op dat gebied nieuwe gegevens. We zullen zien dat onderzoek naar de seksualiteit van de mens gericht is op wat zich tijdens het orgasme in het brein afspeelt. Bij de dierproeven werd echter geen gebruik gemaakt van zulke kostbare en gekwalificeerde apparatuur.

Maar zelfs als we zouden kunnen aantonen dat de hersenactiviteit van een vrouw die klaarkomt en die van een bonobowijfe dat seksueel wordt geprikkeld gelijkwaardig zijn, geeft dat nog geen absolute zekerheid dat het dierlijk orgasme bestaat. Net zozeer als we kunnen aantonen dat een gewaarwording of een activiteit gepaard gaat met een bepaald hersenbeeld, is het onmogelijk met zekerheid te zeggen dat het hersenbeeld in kwestie het bewijs is van de subjectief ervaren

gewaarwording. Het subjectieve blijft tenslotte altijd subjectief, en trouwens, ook bij de mens kunnen we er geen eed op doen dat wat wij orgasme, pijn of mandarijnensmaak noemen voor ieder als eenzelfde gewaarwording wordt ervaren. Alleen op grond van uitwisseling door middel van taal kunnen we veronderstellen dat wat wijzelf beleven lijkt op wat anderen beleven. En ondanks allerlei objectieve maatregelen kunnen we niet weten 'wat het met ons doet' om een mandarijn te eten of een orgasme te hebben. De taal laat overigens nogal uiteenlopende gevoelens zien, zowel qua intensiteit als qua aard van de gewaarwordingen, zoals zal blijken uit hoofdstuk 6.

Het is dus de afwezigheid van een deugdelijke taal die het beoordelen van genot bij dieren heel problematisch maakt. Eerlijk gezegd moeten we erkennen dat we nauwelijks weten of het orgasme in de dierenwereld bestaat. Genot blijkt wel te bestaan, want bij de primaten en de dolfijn is er onderzoek gedaan naar seksuele interactie en uitingen van bevrediging, vooral bij de mannetjes. Maar het optreden van een kwalitatief distinctieve episode die we orgasme noemen, is nog steeds onzeker. De overeenkomst van sommige gedragingen wijst erop dat mannetjes die ejaculeren iets paroxismaals ervaren dat we als orgasme kunnen kwalificeren. Een eenvoudige observatie van sommige dierlijke paringen geeft *mutatis mutandis* direct de indruk dat de mannetjes klaarkomen, en soms op een benijdenswaardige manier, zoals bij de leeuw of de beer, die majestueus brullen. Maar wie weet zou een konijn, als hij het kon, nog harder brullen. We hebben geen flauw idee wat deze dieren ervaren. Wie wat wijzer wil worden, kan op internet de video's bestuderen van paringen van dieren, zoals de video waarop het verbazingwekkende 'orgasme' van de mannetjesschildpad is te zien (www.koreus.com/video/tortue-orgasme.html) – terwijl het vrouwtje volkomen onaangedaan blijft –, of de video van de uiterst sensuele coïtus van de wijngaardslak

(www.youtube.com/watch?v=wBzDlzdhdM); misschien is het aan hun tweeslachtigheid te danken dat ze dubbel kunnen genieten: zowel van het penetreren als van het gepenetreerd worden.

Wat de wijfjes betreft, en daarbij baseren we ons nog steeds op de uiterlijke tekenen, is men het er in grote trekken over eens dat zij geen paroxismaal moment kennen, en vaak zelfs geen duidelijk genot, afgezien van een paar primatensoorten: bonobo, chimpansee, makaak en orang-oetan. Ten aanzien van het eigenlijke orgasme zijn de meningen van de specialisten nog steeds verdeeld; sommige denken dat het orgasme alleen is voorbehouden aan de mens (Desmond Morris, David Barash, George Pugh, Frank Beach, Richard Alexander, Katharine Noonman, Donald Symons) en andere zijn van mening dat de primaten het ook kennen (Frances Burton, Helaine Morgan, Suzanne Chevalier-Skolnikoff, Jane Lancaster, Doris Zumpe, Richard Michael, Donald Goldfoot, Sarah Hrdy).

Toch moeten we nog melding maken van een onthutsend experiment, ook al werpt het slechts zijdelings licht op de kwestie van het orgasme. Dit klassieke experiment dateert uit de jaren vijftig van de twintigste eeuw. Twee Canadese onderzoekers, James Olds en Peter Milner, maakten een studie van de elektrische stimulatie van het rattenbrein door middel van elektrodes. De stroomstootjes wekten reacties van angst en vermijdingsgedrag, zoals in de klassieke gevallen van straf. Tot op een dag een rat een omgekeerde reactie vertoonde en actief op zoek ging naar situaties waarin hij een elektroshock kreeg toegediend. Na onderzoek ontdekte men dat de elektrode in een ander hersengebied was geplaatst dan bij de eerdere ratten. Toen deze op exact dezelfde manier werden aangesloten, begonnen ook zij actief op zoek te gaan naar stimulatie. Zozeer dat als de diertjes daar, door middel van een hefboom, zelf over konden beslissen, ze zichzelf continu stroomstootjes in

hun hersenen toedienden. Voedsel, seks en zelfs het moederinstinct verdween naar de achtergrond door de allesoverheersende behoefte om klaar te komen via elektriciteit, waarbij de ratten zich wel 100 stroomstootjes per minuut toedienden. Wanneer de schokken werden verhevigd, vroegen de ratten om nog meer, niet ontmoedigd door het feit dat ze tegen de wanden van de kooi werden geslingerd. Zodra ze weer op hun pootjes stonden, kwamen ze aangerend voor de volgende stroomstoot. Het hersengebied dat men zojuist had ontdekt heet tegenwoordig het septumgebied en maakt deel uit van de genotscentra van het brein. Het speelt een rol bij seksueel genot (we zullen het tegenkomen wanneer we het menselijk brein tijdens het orgasme bestuderen), maar ook bij andere vormen van genot, en het is duidelijk aanwezig bij zoogdieren – prikkeling van dit gebied kan ze zelfs gek maken. Maar het soort prikkeling dat een elektrode geeft die in de hersenen is geïnstalleerd, is uiteraard iets heel anders dan natuurlijke opwinding, seksueel of niet, en uit het feit dat een rat onder zulke uitzonderlijke omstandigheden ultiem genot kan kennen, mogen we niets concluderen ten aanzien van orgasmes zoals hij die in het dagelijks leven ervaart. Overigens werpt dit verhaal een geheel nieuw licht op de kwestie van het genot als neuro-nale ervaring. Het brein stelt ons in staat extase te ervaren die niet noodzakelijkerwijs verband houdt met een seksuele activiteit en die misschien meer omvat dan het eigenlijke orgasme. Een elektrode kan als een kortere weg beschouwd worden, en levert het bewijs dat het centrum van orgastisch genot in werking kan worden gezet zonder dat dit via de zenuwen vanuit de genitaalstreek gebeurt. Seks is de klassieke manier om het brein in een specifieke staat te brengen die orgasme wordt genoemd, maar er bestaan andere manieren om dat te bereiken (en niet alleen door middel van elektrodes).

Los van deze specifieke reactie op elektroshocks, is men het

er, bij gebrek aan overtuigender informatie, dus over eens dat bij bepaalde diersoorten de mannetjes een orgasme kunnen ervaren terwijl de vrouwtjes dat niet kunnen of alleen bij wijze van uitzondering.

Waarom toch dat verschil? Waarom zouden de mannetjes over een 'gadget' beschikken dat de vrouwtjes niet hebben? En waarom zou het bij de mens anders zijn? We zullen onze aandacht moeten richten op de geschiedenis van de menselijke seksualiteit, als we willen proberen te begrijpen hoe het komt dat vrouwen in staat zijn een orgasme te krijgen.